

Ġeografija (Ġenerali)

It-Tielet Sena
Livell 5-6-7-8

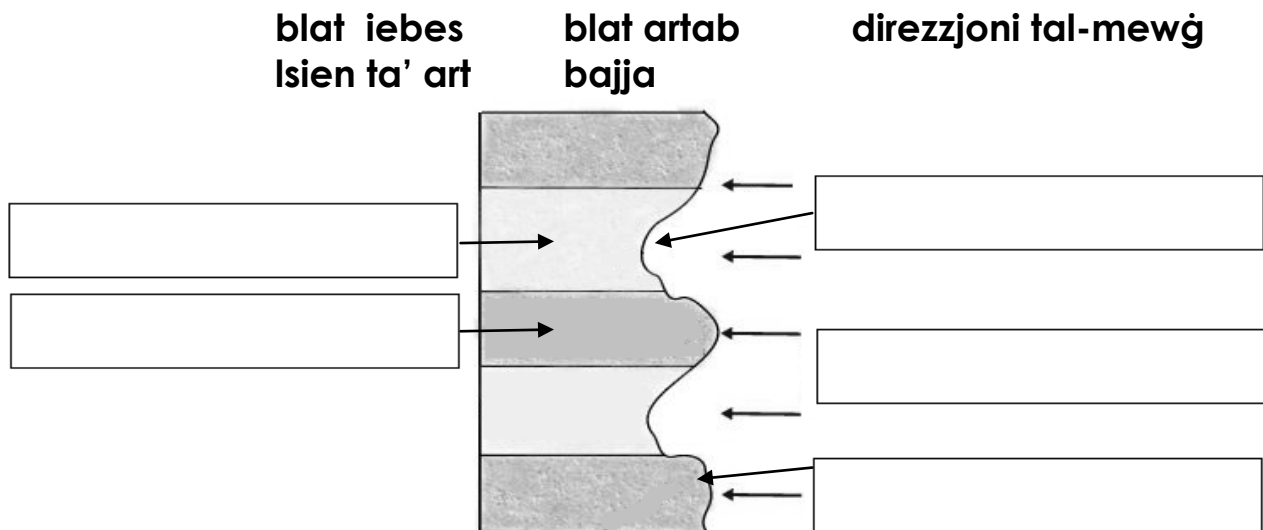
Ħin: Siegħa u nofs

Isem _____

Klassi _____

Taqsim A: Wieġeb il-mistoqsijiet kollha f'din is-sezzjoni.

1 (a) Illejbilja disinn 1 b'dawn il-kliem fil-post it-tajjeb:

Disinn 1

(5)

(b) Ikteb veru jew falz ħdejn kull sentenza:

Il-blat artab jifforma bajja għax ma tantx jiffarrak malajr mill-mewġ.	
Ilsien ta' art jifforma fejn hemm blat iebes għax jiffarrak bil-mod.	
Ix-xtajta tifforma minn ramel imfarrak mill-ilsien ta' art.	
Aktar mal-mewġ ikun armat b'ramel u ċaġġhak aktar joħloq erożżjoni.	

(4)

2. Fares sewwa lejn disinn 2 u wieġeb il-mistoqsijiet billi timmarka t-tajba b'✓:

Disinn 2

(a) Disinn 2 juri sistema ta' irrigazzjoni li tissejjaħ:

tisqija bil-ferfiera	
tisqija bil-qatra	
tisqija naturali	

(1)

(b) Din is-sistema ta' irrigazzjoni tintuża mill-bdiewa biex:

jagħtu l-bexx lill-pjanti	
isaqqu l-għelieqi	
jaħartu l-għalqa	

(1)

(c) Il-bdiewa għandhom bżonn jużaw l-irrigazzjoni meta:

ma tagħmilx xita biżżejjed	
tagħmel ħafna xita	
meta l-ħamrija tkun nieqsa min-nutrijenti	

(1)

3. Imla l-vojt b'dan il-kliem:

I-vantaġġ I-izvantaġġ jevapora

L-irrigazzjoni bil-ferfiera għandha _____ li tilħaq parti kbira minn għalqa iżda dan il-metodu għandu _____ li l-ilma joħroġ bħala qtar irqiq ħafna. B'hekk ċertu ammont ta' ilma jilħaq _____ qabel ma jaqa' fuq il-ħamrija (3)

Taqsimha B

Wieġeb il-mistoqsijiet kollha f'din is-sezzjoni (minn 3 sa 5). It-tweġibiet għandhom ikunu qosra u preċiżi.

4. Disinn 3 juri fattizzi naturali li jiffurmaw fuq ilsien ta' art.

Disinn 3

(a) Fil-qosor spjega kif jiffurma għar bħal ma jidher f'disinn 3.

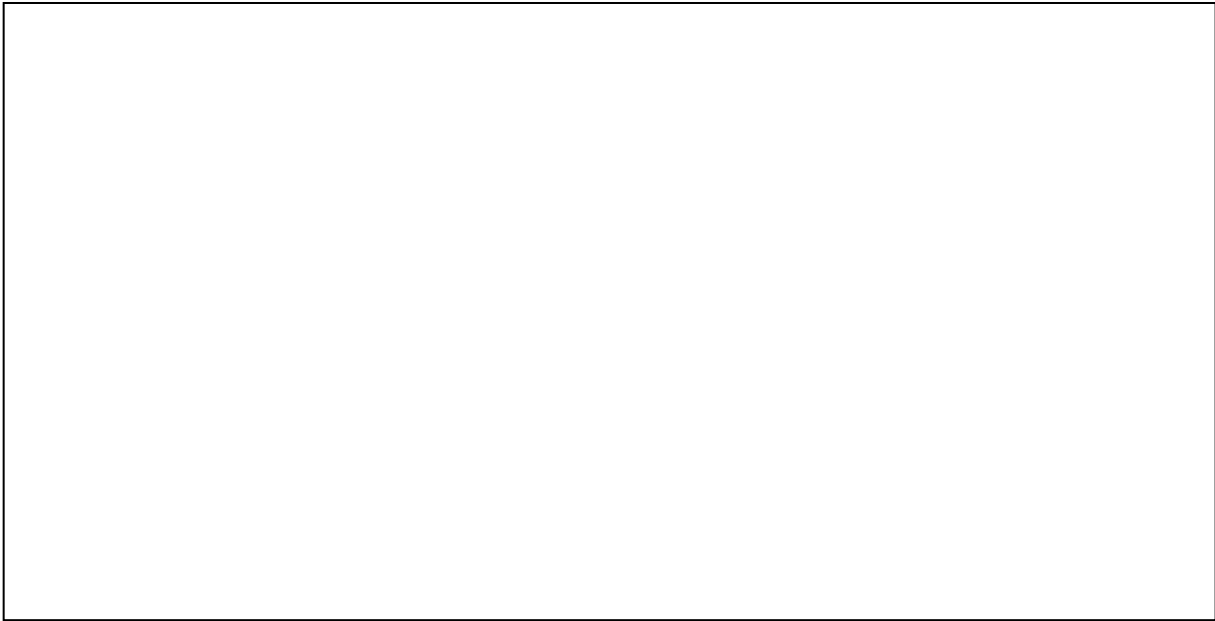
(3)

(b) Biż-żmien għar jista' jiffurma ħnejja jew tieqa. Spjega kif dan jista' jġri.

(2)

(c) Fl-ispazju l-vojt pingi disinn illejbiljat li juri kif tifforma hnejja.

(3)

(d) Agħti eżempju ta' postijiet fejn tista' tara dawn il-fattizzi naturali fil-gżejjer Maltin:

Ilsien ta' art: _____

Bajja: _____

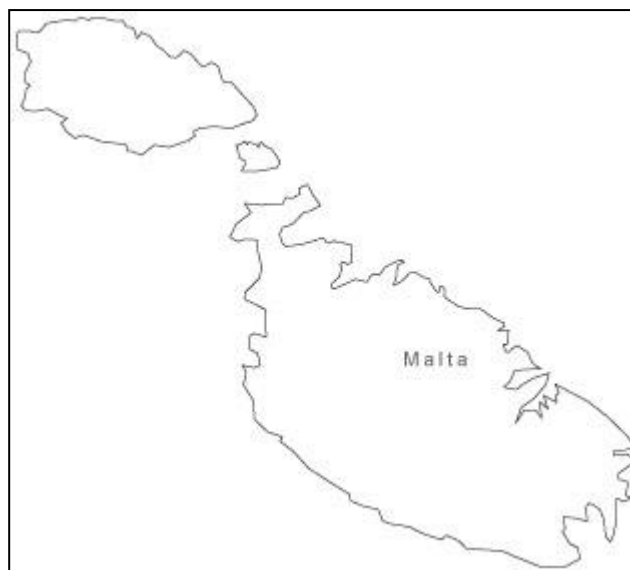
Għar: _____

Hnejja jew tieqa: _____

(4)

(e) Fuq il-mappa tal-Gżejjer Maltin immarka l-postijiet li ktibt f' (d).

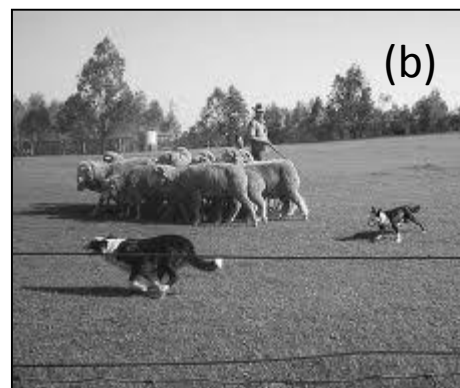
(4)

Mappa tal-Gżejjer Maltin

5 (a) Disinn 4 juri żewġ tipi ta' biedja. Spjega d-differenza bejn iż-żewġ tipi ta' biedja li jidhru f' disinn 4.

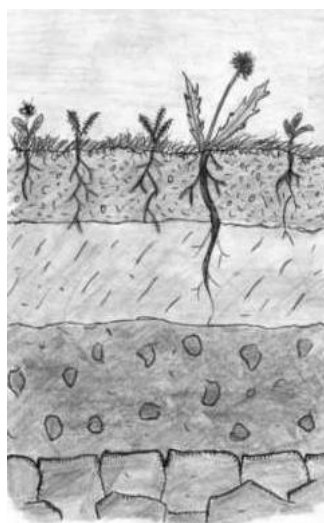
(4)

Disinn 4

(b) Disinn 5 juri profil tal-ħamrija. Fuq id-disinn tal-profil tal-ħamrija ikteb fejn insibu:

- i. is-sodda tal-blat
- ii. il-fond tal-ħamrija
- iii. ħaxix u weraq niexef

Disinn 5

(3)

(c) Fil-qosor spjega għalfejn il-ħamrija hija riżorsa mportanti ħafna għall-bniedem.

(2)

Taqsimat Ċ

Wieġeb 3 mistoqsijiet minn din is-sezzjoni (minn 6 sa 9). It-tweġibiet iridu jkunu dettaljati u jinkitbu fuq karta separata. Kull mistoqsija għandha 20 marka.

6. Disinn 6 juri xi attivitajiet li jistgħu jniġġsu l-baħar.

(a) Ikteb dwar **tliet** modi kif il-baħar jista' jitniġġes minn xi attivitajiet li jidhru f'disinn 6 jew minn attivitajiet oħra u spjega l-effett li għandhom fuq il-ħajja tal-baħar. (12)

Disinn 6

(b) F'Malta, d-drenaġġ kollu li nipproduċu jissaffa f'impjanti għat-tisfija tad-drenaġġ. Agħzel **żewġ** kategoriji ta' nies minn dawk imsemmija hawn taħt u spjega kif dawn intlaqtu tajjeb mill-bini ta' dan l-impjant.

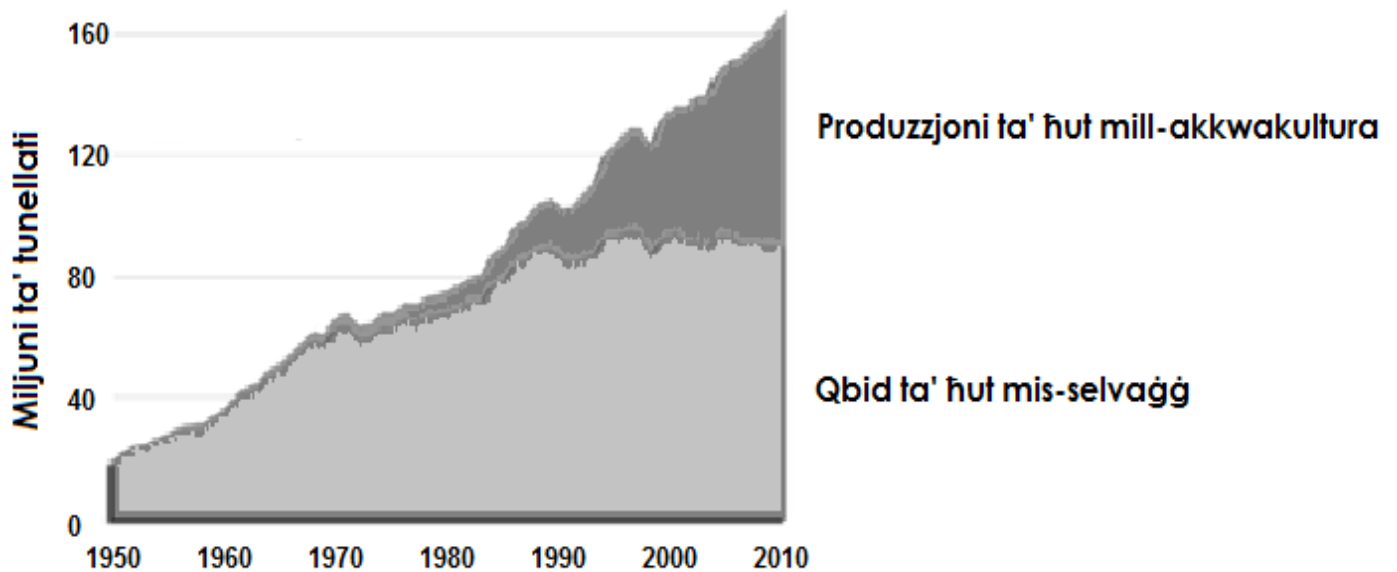
Sajjeda

Lukandiera

Għaddasa

(8)

7. Disinn 7 juri kemm inqabad ħut mis-selvaġġ u kemm ġie prodott ħut mill-akkwakultura madwar id-dinja mis-sena 1950 sas-sena 2010.

Disinn 7

(a) Fil-qosor, spjega x'inhi l-industrija tal-akkwakultura. (2)

(b) Ikteb **zewġ** raġunijiet għalfejn naqas il-qbid ta' ħut mis-selvaġġ. (4)

(c) Spjega għalfejn żdiedet il-produzzjoni ta' ħut mill-akkwakultura. (6)

(d) Sa ftit snin ilu Pawlu kien sajjied full-time jaħdem għal rasu. Dan l-aħħar iddeċieda li jjieqaf jaħdem għal rasu u minflok jidħol jaħdem ma' kumpanija tal-akkwakultura. Għalfejn taħseb li ħa din id-deċiżjoni? (6)

(e) Taħseb li n-numru ta' rziezet tal-akkwakultura f'Malta għandhom jiżdiedu? Għalfejn? (2)

8. F' disinn 8 jidhru għelieqi mtarrġa fl-inħawi tar-Rabat. F' disinn 9 jidhru għelieqi bi ħrit 'il fuq u 'l isfel tal-għolja. Hares sewwa lejn l-istampi t'hawn taħt u wieġeb il-mistoqsijiet dwarhom.

Disinn 8

Disinn 9

- a. F'liema għalqa (dik ta' disinn 8 jew ta' disinn 9) l-aktar li hemm ċans li jkun hemm telf tal-ħamrija waqt maltempata xita? (2)
- b. Spjega għalfejn fl-għalqa li għazilt f' (a) aktarx tintilef ħafna ħamrija waqt maltempata xita. (4)
- c. Spjega għalfejn fl-għalqa li m'għaziltx f' (a) ma tintilifx wisq ħamrija. (6)
- d. Semmi u spjega sewwa prattika oħra li l-bdiewa jistgħu jużaw biex ma tintilifx ħamrija mill-għelieqi. (8)

9. Aqra din is-silta u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Jiena ilni naħdem bħala bidwi għal dawn l-aħħar 30 sena. It-tifel tiegħi qed jistudja l-biedja fl-Istitut tal-Agricoltura. Qalli biex ma nibqax nuża' fertilizzant u pesticida artifiċjali għat- tkabbir tal-ħxejjex u frott fl-għalqa tagħna. Qed iħajjarni nipprattika biedja organika għax skont hu tagħmel inqas ħsara lill-ambjent. Jien staqsejtu: "Imma jien x'se niggwadanja?!"

- (a) Spjega għalfejn il-bdiewa jużaw il-fertilizzanti u il-pestiċidi biex ikabbru l-ħxejjex u l-frott fl-għalqa tagħhom. (4)
- (b) Spjega kif l-użu ta' fertilizzanti żejjed jista' jniġġes l-ilma tal-pjan. (6)
- (c) Xi tfisser **biedja organika**? (2)
- (d) Immagina li int kont it-tifel ta' dan il-bidwi. X'vantaggi tal-biedja organika issemmilu lil missierek biex tikkonvinci jibda jipprattika biedja organika? (8)
-